

GROEN, GEZOND & SAMEN

**Provinciale Staten van Utrecht
Programma 2019-2023**

GROENLINKS

ONS PROGRAMMA IN NEGEN PUNTEN

1.	Voldoende woningen en ruimte voor groen	4
2.	Nieuwe banen in de circulaire economie	8
3.	Hoogwaardig openbaar vervoer en volop ruimte voor de fiets	12
4.	Een gezonde leefomgeving	17
5.	Volledig klimaatneutraal in 2040	21
6.	Cultuur en landschap waar iedereen van kan genieten	26
7.	Een mooie en vitale natuur	31
8.	Duurzame landbouw, gezond voedsel en een eerlijke prijs	36
9.	Iedereen doet mee	41

BESTE KIEZER

Op 20 maart 2019 worden verkiezingen gehouden voor de Provinciale Staten. De uitslag bepaalt ook de samenstelling van de Eerste Kamer. GroenLinks doet in alle provincies mee. Daarnaast kun je stemmen voor de waterschappen. In de provincie Utrecht doet Water Natuurlijk mee. GroenLinks steunt Water Natuurlijk.

De provincie heeft taken op het gebied van landschap, kunst en cultuur, natuur en milieu, energie en klimaat, wegen en openbaar vervoer. Je hebt dus dagelijks met het werk van de provincie te maken.

Er zijn belangrijke keuzes te maken. Waar komen nieuwe woningen? Laten we de steden en dorpen steeds verder uitdijen of maken we ruimte voor natuur, stilte en schone lucht? Hoe pakken we lege kantoren aan? Willen we alle ruimte voor de auto of geven we ruim baan aan de fiets? Staan we megastallen toe of kiezen we voor milieu en dierenwelzijn? Hoe komen we van onze fossiele-energieverslaving af?

De keuzes van GroenLinks zijn helder. Wij waarderen niet alleen dat wat in geld uit te drukken is, maar ook gezondheid, natuur en welzijn. We knokken voor wat kwetsbaar is. We sparen schaarse grondstoffen, kiezen voor schone energie, zijn secuur met ruimte en houden onze leefomgeving schoon. Met goed OV en goede fietsvoorzieningen maken we betaalbaar vervoer mogelijk. We bieden eerlijke kansen zodat iedereen zich kan ontwikkelen.

In dit programma staat hoe wij dat willen gaan doen en wat dat betekent. Aan jou de keuze!

VOLDOENDE WONINGEN EN RUIMTE VOOR GROEN

Wonen

1. VOLDOENDE WONINGEN EN RUIMTE VOOR GROEN

In de komende jaren zoeken duizenden mensen in Utrecht een eigen huis. Nieuwkomers, maar ook jongeren die zelfstandig willen wonen. GroenLinks wil meer woningen bouwen, maar ook secuur omgaan met de beperkte ruimte die er is. Woningen moeten passen bij wat mensen willen en wat zij kunnen besteden. De ruimte daarvoor zoeken we zoveel mogelijk binnen bestaande steden en dorpen met voorzieningen in de buurt. De leefomgeving blijft groen en gezond.

Meer woningen bouwen

Tot 2028 komen er in Utrecht bijna 60.000 woningen bij. Dat zijn er 6.000 per jaar. Maar we lopen achter op schema. Voor de korte termijn willen we het tempo verhogen zodat de afgesproken planning inderdaad wordt gehaald. Daarover zijn afspraken gemaakt in de Actie Agenda Woningmarkt. Voor de langere termijn (tot 2050) praten we in totaal over 160.000 tot 175.000 woningen. Dus na 2028 nog minstens 100.000 woningen erbij. Met oog voor landschap, natuur en leefomgeving willen we inzetten op het realiseren van de woningbouwopgave door één derde nieuwbouw en één derde door transformatie van leegstaand vastgoed. Voor de resterende behoefte zetten we in op betere doorstroming, beter passende woonruimte en maken we afspraken met omliggende provincies.

Wonen in een groene leefomgeving

We gaan meer woningen bouwen, maar willen er tegelijk voor zorgen dat de leefomgeving groen en gezond blijft. Dat kan door meer te doen met dezelfde ruimte. Woningbouw concentreren we in bestaande dorpen en steden, met voorzieningen dicht bij huis. Dat doen we door herstructurering, inbreiding en verdichting. We bevorderen de transformatie van leegstaande gebouwen zoals kantoren. We willen dat het makkelijker wordt om een bestemming te veranderen. Verder werken we aan goed openbaar vervoer en goede voorzieningen voor de fiets. Daardoor is er minder ruimte nodig voor de auto. Zeker bij nieuwbouw en starterswoningen kan het aantal parkeerplaatsen omlaag. Door zorgvuldig met de ruimte om te gaan, blijft er ook binnen steden en dorpen genoeg ruimte over voor groen, natuur en gezonde recreatie. Bestaande groenstructuren krijgen meerwaarde als we deze verbinden tot ringparken. We willen dat bij woningbouw een deel van de opbrengsten wordt geïnvesteerd in de directe omgeving – voor recreatie, landschap, natuur en duurzame mobiliteit. In (kleine) kernen is dat soms allemaal niet mogelijk. Als hier geen locaties voor

transformatie of inbreiding meer zijn, willen we dat de provincie de kernen helpt om hun gemeenschappen vitaal en leefbaar te houden.

Passend, betaalbaar en levensloopbestendig

Als inwoner van Utrecht moet je in je eigen dorp of buurt kunnen verhuizen naar een woning die in een nieuwe levensfase het beste past. Of je nu voor het eerst op jezelf gaat wonen, een gezin hebt of als oudere zelfstandig wilt blijven wonen. Het gaat dus niet alleen om de aantallen woningen. We zetten in op levensloopbestendige woningen en bieden ruimte aan nieuwe, innovatieve woonvormen zoals woningen met gemeenschappelijke voorzieningen, wonen 'as a service', de ontwikkeling van tiny houses of collectief particulier opdrachtgeverschap. Verder willen we dat er meer betaalbare (sociale) huur- en koopwoningen komen en huurwoningen in het middensegment. Het aandeel betaalbare woningen in de provincie Utrecht voor alle lage-inkomensgroepen moet daarmee omhoog. Vooral voor starters en senioren zijn betaalbare woningen hard nodig. Om het aanbod beter in balans te brengen met de vraag, maakt de provincie afspraken met gemeenten. Daarnaast willen we dat de provincie met het Rijk gaat praten over aanpassing van landelijke regelgeving, bijvoorbeeld als het gaat om het aantrekkelijker maken van de vrije huursector en het creëren van betere huurbescherming. Ook ziet de provincie erop toe dat gemeenten passende woningen toewijzen aan statushouders.

Energieneutraal, circulair en klimaatbestendig

Met traditioneel bouwen en wonen maken we de aarde op den duur onleefbaar. Om te zorgen dat toekomstige generaties dezelfde kansen hebben als wij, willen we dat nieuwe woningen klimaatneutraal en circulair zijn. Dat betekent dat woningen geen aardgas meer gebruiken en dat bouwmaterialen na de levensduur van een huis opnieuw worden gebruikt. Het is ook belangrijk er rekening mee te houden dat droogte, hevige neerslag en hitte vaker voorkomen. We kunnen weersextremen opvangen door klimaatadaptatie: minder steen, meer groen (groene daken, groene tuinen en groene openbare ruimte) en meer water en ruimte om water te bergen (wadi's, singels en vijvers). In de nieuwbouw houden we hier al vanaf het begin rekening mee. We willen dat buurten en wijken uiterlijk in 2040 klimaatbestendig en klimaatneutraal zijn.

In het kort

- **Tempo met de bouw van 60.000 woningen tot 2028. De Actie Agenda Woningmarkt uitvoeren.**

- Nieuwe woningen worden geconcentreerd binnen bestaande steden en dorpen. Leegstaande gebouwen worden naar woningen omgebouwd.
- Voor een derde van de woningbouwopgave tot 2050 zetten we in op doorstroming, beter passende woonruimte en maken we afspraken met buurprovincies.
- De leefomgeving wordt groen en mobiliteit duurzaam. Een deel van de inkomsten uit woningbouw besteden we daaraan.
- Het aanbod van verschillende soorten woningen wordt beter afgestemd op de vraag.
- Betere samenwerking tussen gemeenten, woningcorporaties en huurdersorganisaties bij het oplossen van problemen in de volkshuisvesting.
- Betere regelgeving rond de vrije huursector en de huurbescherming. De provincie bepleit dat bij het Rijk.
- Lagere parkeernormen waar mogelijk. Meer ruimte voor woningen en groen.
- De nieuwbouw wordt klimaatneutraal, aardgasvrij en circulair. In 2040 is ook de bestaande woningvoorraad klimaatneutraal.
- Woonwijken worden klimaatbestendig: meer groen en water, minder steen.

NIEUWE BANEN IN DE CIRCULAIRE ECONOMIE

Werken

2. NIEUWE BANEN IN DE CIRCULAIRE ECONOMIE

Iedere Utrechter die wil en kan werken, moet binnen de provincie een baan kunnen vinden. Vooral in de groene economie en in de energietransitie verwachten wij veel nieuwe banen. Wij creëren kansen door ruimtelijke clustering, ondersteuning van starters en samenwerking tussen kennisinstellingen en bedrijven. We willen dat de arbeidsmarkt sociaal is. Iedereen verdient een goede opleiding, stage en volwaardig werk, ongeacht achtergrond, leeftijd of huidskleur.

De Utrechtse economie wordt groener, gezonder en slimmer

Wij willen stappen zetten naar een groene economie: energietransitie, een voedselsysteem met oog voor mens en dier en circulair gebruik van materialen. De groene economie biedt kansen voor de regionale werkgelegenheid met nieuwe banen, diensten en producten. We kunnen een voortrekkersrol spelen dankzij de vele kennisinstellingen in onze provincie, de sterke creatieve sector en de talrijke dienstverleners op het gebied van duurzaamheid. We willen dat de provincie doorgaat met het sluiten van 'green deals' met het bedrijfsleven om duurzame economie te stimuleren. Ook willen we het bedrijfsleven en kennisinstituten uitdagen om met slimme initiatieven te komen voor een groene, duurzame economie. Daarbij willen we de focus leggen bij enkele belangrijke ketens in onze regio zoals bouw, installatie & demontage, afval & recycling en bedrijven in de energietransitie en de biobased economy. Binnen deze ketens ondersteunen we voorbeeldprojecten en starters. Ook helpen we ondernemers bij het vinden van financiering voor opschaling van duurzame oplossingen. We verankeren dit bij de ontwikkelingsmaatschappijen en de Economic Board Utrecht.

Met energie aan het werk

Het gebruik van fossiele energie loopt op z'n eind. Ook alle Utrechtse bedrijven krijgen hiermee te maken. De provincie helpt met advies en collectieve inkoopacties. Het Utrechts Energiefonds dat mede dankzij GroenLinks is opgeschaald naar de hele provincie, wordt hierbij ingezet. We zorgen dat dit fonds leningen kan blijven verstrekken aan innovatieve ondernemers, sportclubs en woningcorporaties. Daarnaast investeren we in kennis- en capaciteitsontwikkeling bij omgevingsdiensten op het gebied van energiebesparing en duurzaam vervoer. We willen dat zij advisering, toezicht en handhaving rond energiebesparing kunnen intensiveren.

De energietransitie zorgt voor nieuwe banen. Er kunnen veel mensen aan de slag

in de bouw en bij energie- en installatiebedrijven. Maar die moeten wel worden gekwalificeerd. We willen dat de provincie in gesprek gaat met onderwijsinstellingen en werkgevers over het opleiden en omscholen van mensen in deze sectoren.

Meer aandacht voor MKB en starters

Om economische samenwerking te stimuleren en om kennis uit te wisselen werkt de provincie met gemeenten, bedrijven en kennisinstellingen samen in de Economic Board Utrecht. Wij willen dat deze samenwerking zich vooral ook richt op (startende) ondernemers in het MKB en op projecten die bijdragen aan de groene economie. Deze ondernemers hebben vaak behoefte aan goed bereikbare, flexibele kantoorruimte en mogelijkheden om kennis te delen. Dat kan goed door innovatieve bedrijven ruimtelijk te clusteren. Traditionele bedrijven-terreinen en verouderde kantoorpanden kunnen hiervoor worden benut. Transformatie kan een inspirerende werkomgeving opleveren waar innovatie en samenwerking gedijen. Door slim te combineren, realiseren we economische dynamiek in een gezonde leefomgeving. Wij vragen de provincie hierin de regie te nemen en dit ook in de Omgevingsvisie uit te werken.

Technici, ICT-ers, verpleegkundigen en buschauffeurs

Op de Utrechtse arbeidsmarkt is een tekort aan technici, ICT-ers en verpleegkundigen. We willen dat de opleiding voor deze beroepen aantrekkelijker wordt gemaakt. We willen scholen, bedrijven en werknemers aanmoedigen te investeren in een leven lang leren. In het Techniekpact wordt met succes gewerkt aan het verhogen van de kwaliteit van het technisch onderwijs en het scheppen van banen. We willen dat de provincie samen met bedrijven en zorginstellingen een vergelijkbaar Zorgpact sluit. Dat helpt bij het betaalbaar houden van de zorg, de opzet van een mobiliteitspool en het oplossen van personeelstekort. Ook het openbaar vervoer kampt met te weinig personeel. We willen dat rijden op de bus aantrekkelijker wordt. In 2023 gaat een nieuwe vervoersconcessie in, waarbij een vervoerder voor het regionale openbaar vervoer zal worden geselecteerd. Bij deze aanbesteding letten we nadrukkelijk ook op goede arbeidsvoorwaarden.

Werk maken van een sociale arbeidsmarkt

De kans op werk mag niet afhangen van je afkomst, leeftijd of huidskleur. Ook voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt willen we zorgen voor passende stage- en werkervaringsplaatsen en volwaardige banen. We willen dat de provincie hierover afspraken maakt met scholen en bedrijven. Het gaat om een inclusieve economie, met waardering voor cultuur en diversiteit. We willen dat de provincie regionale afstemming tussen ROC's en werkgevers

stimuleert om daarmee opleidingsprogramma's beter aan te laten sluiten op de arbeidsmarkt en leerlingen te helpen bij het vinden van een stageplek of baan. De provincie is zelf ook werkgever. We zetten in op sociaal werkgeverschap met gelijke rechten voor vast en flex. We zijn terughoudend met externe inhuur: geen tijdelijke krachten op structurele basis, maar alleen in geval van piek en ziek. We willen dat de provincie deze afspraken ook maakt met organisaties waar we mee samenwerken.

In het kort

- **Herstructurering van bedrijventerreinen en herbestemming leegstaande kantoren.**
- **Ondersteuning van voorbeeldprojecten en opschaling van duurzame innovaties ('groen, gezond en slim'), samen met Economic Board Utrecht en ontwikkelingsmaatschappijen.**
- **Het personeelstekort in de zorg aanpakken door samen met kennisinstellingen, bedrijven en zorginstellingen meer jongeren voor een opleiding en werk in de zorg te interesseren.**
- **Kwalitatief volwaardige stages en banen met waardering voor cultuur en diversiteit.**
- **Leerlingen helpen bij het vinden van een stageplek of baan. Zorgen voor regionale afstemming tussen werkgevers en ROC's.**
- **Een omscholingsprogramma om mensen in krimpende sectoren klaar te stomen voor duurzame banen in de (energie)technologie, zorg of het openbaar vervoer.**
- **Goede arbeidsvoorwaarden voor buschauffeurs bedingen bij de aanbesteding voor de nieuwe vervoersconcessie.**

A person with dark, wavy hair is seen from behind, sitting on a wooden bench at a train station. In the background, a train with a bright yellow and blue livery is blurred, suggesting motion. The station has a modern, grey structure with glass panels. The overall scene conveys a sense of waiting and public transport.

HOOGWAARDIG OPENBAAR VERVOER EN VOLOP RUIMTE VOOR DE FIETS

Bereikbaarheid

3. HOOGWAARDIG OPENBAAR VERVOER EN VOLOP RUIMTE VOOR DE FIETS

De groei van het aantal inwoners en banen zorgt voor steeds meer verplaatsingen in onze provincie. Als we dat allemaal met de auto doen, raken de wegen nog meer verstopt, wordt de lucht nog meer vervuild en gaat nog meer ruimte op aan het verkeer. GroenLinks kiest voor duurzame en actieve mobiliteit: openbaar vervoer, fietsen en lopen. Als die vormen van mobiliteit aantrekkelijker zijn, laten we de auto vaker staan en is extra asfalt niet meer nodig. En als we toch met de auto gaan, willen we voor een schone auto kunnen kiezen.

Schaalsprong fiets

Als fietsroutes beter en veiliger zijn, wordt fietsen voor Utrechters aantrekkelijker. Daarom investeren we fors in de infrastructuur: minstens 25 miljoen per jaar. We maken daarmee een schaalsprong. We gaan naar een verdubbeling van het fietsgebruik.

Samen met gemeenten zorgen we dat uiterlijk in 2028 alle belangrijke knooppunten en woon-, school- en werklocaties zijn verbonden door goede hoofdfietsroutes. Hier kunnen elektrische fietsers en speed pedelecs, maar ook 'gewone' fietsers, ouderen en scholieren veilig en comfortabel gebruik van maken. Op drukke kruispunten komen fietstunnels. Bijvoorbeeld bij de Donderbergse rotonde in Leersum en het Liesboschterrein in Nieuwegein. Ook komen er speciale snelfietsroutes. Bijvoorbeeld van Utrecht naar Amersfoort, Hilversum, Breukelen, Woerden, Nieuwegein, Lexmond, Driebergen en tussen Veenendaal en Amersfoort. Verder willen we op geschikte locaties P+Fietsplaatsen aanleggen: parkeerplaatsen met deelfietsen. Bijvoorbeeld bij Rhenen. Samen met gemeenten investeren we in meer fietsenstallingen, deelfietsen en betere en veiliger looproutes. In overleg met de NS en werkgevers zorgen we voor meer ov-fietsen en andere deelfietsen op drukke plekken.

Groei in hoogwaardig en toegankelijk openbaar vervoer

We willen dat het ov voor iedereen in Utrecht toegankelijk en aantrekkelijk is. We willen dat bereiken door het ov-aanbod beter af te stemmen op de vraag. Dit betekent een combinatie van snel en hoogwaardig (op de drukke routes) en maatwerk (voor bestemmingen waar de vraag klein is).

In 2023 gaat een nieuwe concessie in voor het regionale bus- en tramvervoer. In de aanbesteding kiezen we voor meer aanbod, klantgerichtheid en toegankelijkheid. Tegelijk vragen we dan om emissievrije voertuigen. We willen de capaciteit

van het tramnetwerk rond de stad Utrecht uitbreiden. We onderzoeken op termijn de mogelijkheid van een tramlijn tussen Utrecht en Zeist als verlenging van de lijn naar Utrecht Science Park (de Uithof). We gaan verder in gesprek met betrokken gemeenten en vervoerders om Utrecht Science Park makkelijk en snel bereikbaar te laten worden voor onder andere studenten en om enorme drukte te voorkomen. We lobbyen bij het Rijk voor uitbreiding van het spoornetwerk: vier sporen op alle grote verbindingen, nieuwe verbindingen naar Almere en Breda en betere ov-bereikbaarheid van Utrecht Science Park. Samen met werkgevers willen we een netwerk van snelle forensenbussen opzetten naar de belangrijkste werklocaties. Ook stimuleren we deelsystemen, carpoolen en anderen initiatieven. Om het openbaar vervoer toegankelijk te maken willen we drempels zowel letterlijk als figuurlijk wegnemen. Daarnaast bieden we een goede regio-taxi aan en andere vormen van ov op bestelling.

Investeren in verandering van reisgedrag

Veel autogebruikers hebben nog wel een zetje nodig om daadwerkelijk over te stappen naar de fiets of het ov. Daarover maken we afspraken met gemeenten, werkgevers en scholen. We ondersteunen projecten zoals Anders Reizen en de U15, met als doel het autogebruik terug te dringen en het aandeel van de fiets in het woon-werkverkeer te verdubbelen. Ook maken we afspraken met de grootste attracties in de provincie. Samen met het Rijk willen we een proef gaan doen met 'betalen naar gebruik', zoals een spitsheffing op de Ring Utrecht. Als mensen moeten betalen voor gebruik, is de keuze immers sneller gemaakt. De opbrengsten investeren we in fiets, ov en maatregelen om de leefbaarheid te verbeteren.

Schoner, stiller, veiliger en slimmer

Steeds meer mensen kiezen voor mobiliteit zonder eigen auto. Wij willen op die trend inspelen door innovaties te ondersteunen als zelfrijdend vervoer en smart mobility. Samen met gemeenten willen we autodelen stimuleren. Verder willen we vergroening van het Utrechtse wagenpark ondersteunen door te zorgen voor meer laadpalen voor elektrische voertuigen.

Om rust en schone lucht te bevorderen, willen we dat de maximumsnelheid op provinciale wegen in de buurt van natuurgebieden en woonwijken omlaag gaat naar 60 km/uur. Bijvoorbeeld tussen Bunnik en Utrecht, Linschoten en Woerden en door het Nationale park Utrechtse Heuvelrug. Op de snelwegen rond Utrecht en Amersfoort en bij Maarssen en Abcoude pleiten we voor een maximumsnelheid van 80 km/uur. Ook willen we nieuwe geluidswerende maatregelen bij de N233 en de Zuilense ring. Voor de Noordelijke Randweg Utrecht willen we dat alle drie de kruisingen bij Overvecht verdiept worden. Om ook de gemeente Utrecht en het Rijk hierin mee te krijgen willen we dat de provincie meer aan dit project bijdraagt. Verkeersmaatregelen moeten zorgen voor verbetering van de

verkeersveiligheid en een gezondere leefomgeving en moeten hier altijd op worden getoetst.

Nog meer asfalt is niet meer nodig

Meer asfalt trekt meer auto's aan. Als fiets en openbaar vervoer een flinke impuls krijgen, is daar ook helemaal geen behoefte meer aan. Wij zijn daarom tegen de door het Rijk geplande verbreding van de A27 bij Amelisweerd, de westelijke ontsluiting bij Amersfoort en plannen voor de N233 bij Veenendaal-oost. Voor deze projecten zien we betere oplossingen. Daarmee wordt bovendien de kap van duizenden bomen voorkomen en houden we waardevolle natuur in stand. Ook voor de N201 tussen Uithoorn en Hilversum zien we niets in een verbreding. We maken afspraken met het Rijk, Schiphol en FloraHolland om voor het vele vrachtverkeer dat deze weg nu als sluiproute gebruikt, alternatieven te vinden. Ook gratis parkeervoorzieningen bij kantoren en winkelcentra trekt auto's aan. We willen voorkomen dat gemeenten elkaar op dat punt beconcurreren. GroenLinks wil gemeenten juist aanmoedigen betaald parkeren uit te breiden of in te voeren. De provincie kan het initiatief nemen om tot een Utrechts parkeerconvenant te komen.

Autobezitters betalen mee aan duurzame mobiliteit

Op dit moment hebben de Utrechters met elkaar 665.000 auto's die veel ruimte kosten als ze rijden én als ze stilstaan. Daarom is het logisch dat autobezitters meebetalen aan duurzame mobiliteit. Bereikbaarheid is nu eenmaal kostbaar. Zeker in een provincie waar de ruimte schaars is. Toch betalen we in Utrecht relatief weinig voor autorijden. GroenLinks wil het provinciale deel van de wegenbelasting (de zogenoemde opcenten) stapsgewijs verhogen. Als we kiezen voor een verhoging tot het maximumtarief kan er jaarlijks 40 miljoen euro extra geïnvesteerd worden in duurzame bereikbaarheid, een schone en gezonde leefomgeving en de energietransitie. Dit zou neerkomen op gemiddeld zo'n 5 euro per auto per maand, waarbij grote vervuilende auto's meer bijdragen en kleine, schonere minder.

Om de overlast door vrachtverkeer te verminderen, willen we dat de kilometerheffing voor vrachtauto's, die het kabinet gaat invoeren, ook gaat gelden op provinciale wegen en sommige gemeentelijke wegen. We willen dat de provincie het voortouw neemt om hierover afspraken te maken met het Rijk.

In het kort

- **25 miljoen per jaar voor fietspaden, fietstunnels en -bruggen en**

stallingen bij stations en haltes.

- **Vlotte, veilige en comfortabele hoofdfietsroutes tussen alle belangrijke woon- en werklocaties.**
- **Vier sporen op alle grote spoorverbindingen. Nieuwe verbindingen naar Almere en Breda.**
- **We investeren in de ov-bereikbaarheid van Utrecht Science Park (de Uithof).**
- **Een schaalsprong in bus- en tramvervoer: snel en hoogwaardig (op de drukke routes) en maatwerk (voor bestemmingen waar de vraag klein is).**
- **Grote attracties en werkgeversnetwerken werken mee aan duurzame bereikbaarheid en anders reizen. Autodelen wordt gestimuleerd.**
- **We nemen het VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een beperking als uitgangspunt bij de aanbesteding van openbaar vervoer, de aanleg van wegen en bruggen en de inrichting van recreatieve voorzieningen.**
- **Stapsgewijze verhoging van de provinciale wegenbelasting. Een pilot met betalen voor gebruik.**
- **Verlaging van de maximumsnelheid op (snel)wegen langs woonwijken en natuurgebieden.**
- **Niet nog meer asfalt en afspraken over betaald parkeren in een Utrechts parkeerconvenant.**

EEN GEZONDE LEEFOMGEVING

Leefomgeving

4. EEN GEZONDE LEEFOMGEVING

Iedereen wil leven in een omgeving met schone lucht, geen lawaai en schoon water. In een mooi landschap kun je genieten van de natuur en kom je tot rust. We willen kunnen joggen, skaten en buitenspelen. Dit soort kwaliteiten staan in Utrecht helaas nogal onder druk. GroenLinks wil dat veranderen. We willen dat gezondheid weer bepalend wordt bij de inrichting van de leefomgeving.

Gezonde lucht

GroenLinks heeft succes geboekt met de provinciale Samenwerkingsagenda Gezonde Lucht: in Utrecht is de gezondheid van mensen leidend in plaats van de te slappe wettelijke normen. In de komende jaren gaan we hiermee door. We willen dat Utrecht in 2030 voldoet aan de luchtkwaliteitsnormen van de Wereldgezondheidsorganisatie WHO.

Om dit te bereiken pleiten we voor een hele reeks van maatregelen. We stimuleren schoon vervoer en weren vervuilende voertuigen uit de binnensteden. We maken afspraken met werkgevers en gemeenten over milieuzones, emissievrij vervoer en het gebruik van schonere machines in de bouw. Bij de aanbesteding van de nieuwe ov-concessie vragen we onder andere om emissievrije bussen. We nemen de regie in regionale samenwerking voor de duurzame bevoorrading van stadscentra. Doel is volledig emissievrije bevoorrading in alle gemeenten in 2030. Ook door de maximumsnelheid op wegen langs woonwijken te verlagen, maken we de lucht schoner. Samen met het Platform Houtrook en Gezondheid maken we van Utrecht een proeftuin om de overlast door houtkachels terug te dringen. Het verbod voor binnenvaartschepen om te 'ontgassen' gaan we streng handhaven en we onderzoeken de mogelijkheid om schonere scheepsmotoren te stimuleren. We willen dat binnenvaartschepen als ze stilliggen niet de motor laten draaien, maar gebruikmaken van walstroom. Ook willen we de vervuiling door recreatievaart verminderen, te beginnen in natuurgebieden.

Minder geluidshinder

Veel mensen lijden onder geluidshinder. Het veroorzaakt slaap- en gezondheidsproblemen en het is een onderschat probleem. Geluidshinder door het verkeer willen we aanpakken door verlaging van de maximumsnelheid op een aantal trajecten en door maatregelen als stil asfalt en geluidsschermen. Geluidshinder door vliegverkeer willen we verminderen door de verdere groei van het aantal vluchten boven Utrecht een halt toe te roepen. We willen dat de provincie dit

standpunt duidelijk laat horen in overlegorganen als de Omgevingsraad Schiphol. Wanneer nodig willen we dat de provincie in bezwaar gaat tegen besluiten voor verdere groei van de luchthavens. Ook overlast van 'pretvluchten' met helikopters en vliegtuigjes boven dorpen en natuurgebieden komt steeds vaker voor. Soms stijgen helikopters wel vijftig keer per dag op. GroenLinks wil dat hiervoor geen ontheffingen meer worden verleend.

Schoon en gezond water

De kwaliteit van grond- en oppervlaktewater wordt bedreigd door meststoffen, bestrijdingsmiddelen en medicijnresten. GroenLinks wil dat er meer vaart wordt gemaakt met afspraken die zijn gemaakt in de Kaderrichtlijn Water. We pleiten voor maatregelen bij de bron door restricties te stellen aan het gebruik van landbouwgif. Daarnaast kan de rioolwaterzuivering worden verbeterd. We willen dat de provincie samen met de waterschappen alle mogelijkheden benut om stoffen als fosfaat en cellulose uit het rioolwater te halen en om energie te winnen uit rioolslib. Waar mogelijk en zinvol moet een extra zuiveringstrap worden ingebouwd om schadelijke stoffen als medicijnresten af te vangen.

Gezondheid voorop in Omgevingsvisie

De nieuwe Omgevingswet biedt handvatten om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. In dit kader ontwikkelt de provincie samen met haar inwoners een integrale Omgevingsvisie met daarin ambities voor bebouwing, veiligheid, milieu, natuur, luchtkwaliteit, geluid en gezondheid. Die worden vervolgens uitgewerkt in een provinciale verordening. GroenLinks wil zekerstellen dat gezondheid daarin leidend wordt. De normen voor milieu en andere omgevingskwaliteiten willen we vanuit dat perspectief aanscherpen. We willen dat de Omgevingsvisie breed wordt gedragen door alle Utrechters en dat er een helder en transparant afwegingskader komt voor het borgen van de belangen van alle belanghebbenden. Daarom nodigen we inwoners nadrukkelijk uit om te participeren in beslissingen rondom het gebruik van de ruimte. We stellen kwaliteits- en kwantiteitseisen aan het proces van inspraak.

Handhaving milieuregels

Vervuiling door (industriële) afval, uitstoot van milieubelastende stoffen, geluids-overlast en lichthinder pakken we aan bij de bron. We willen dat de rekening bij de vervuiler wordt neergelegd. Deze zal daardoor sneller geneigd zijn effectieve bronmaatregelen te treffen. Daar tegenover willen we bedrijven stimuleren om het goed te doen door hen te wijzen op de voordelen van zuinig gebruik van materiaal en energie. We willen dat de provincie milieuvriendelijke technieken voorschrijft in vergunningen. Daarbij gaat het onder andere om het maximalise-

ren van de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen en de inzet van hernieuwbare energie.

Om de regels effectief te laten zijn, wil GroenLinks meer budget vrijmaken voor inspectie en handhaving. We leggen prioriteit bij overlastgevende en risicovolle bedrijven. We investeren in kennis- en capaciteitsontwikkeling bij de omgevingsdiensten op gebied van energiebesparing en duurzaam vervoer zodat zij ook op dit gebied advisering, toezicht en handhaving kunnen intensiveren.

In het kort

- **In 2030 voldoet de luchtkwaliteit aan de normen van de Wereldgezondheidsorganisatie WHO.**
- **Minder overlast door houtrook. Utrecht wordt een proeftuin voor een effectieve aanpak.**
- **Gezondheid wordt leidend bij inrichting van de ruimte. In de Omgevingsvisie en -verordening wordt dat vastgelegd. Er komen strengere normen voor milieu en andere omgevingskwaliteiten.**
- **De provincie maakt bezwaar tegen uitbreiding van de luchthavens Schiphol en Lelystad.**
- **Minder pretvluchten met helikopters. Hiervoor worden geen ontheffingen meer gegeven.**
- **Schoon oppervlaktewater. De doelen uit de Kaderrichtlijn Water worden gerealiseerd.**
- **Geen vervuiling meer door medicijnresten in rioolwater.**
- **Milieuregels worden nageleefd. Handhaving wordt strenger ook op het gebied van energiebesparing en duurzaam vervoer.**

VOLLEDIG KLIMAATNEUTRAAL IN 2040

5. VOLLEDIG KLIMAATNEUTRAAL IN 2040

Fossiele brandstoffen zijn op hun retour. Wereldwijd voltrekt zich een energietransitie waarin we de overstap maken naar hernieuwbare bronnen. In Utrecht lopen we daarmee achter. Het aandeel hernieuwbaar is in onze provincie nog maar drie procent. Het klimaat duldt geen uitstel meer. GroenLinks wil meer tempo en wil dat Utrecht al in 2040 volledig klimaatneutraal is.

Met tussenstappen naar klimaatneutraal in 2040

2040 is al over iets meer dan twintig jaar. Om dan klimaatneutraal te zijn, moeten we vandaag forse stappen zetten. Als tussendoel voor 2025 wil GroenLinks 25 procent minder CO₂-uitstoot. Dit bereiken we door het aandeel hernieuwbare energie te verhogen naar minstens 16 procent in 2023, dit in combinatie met energiebesparing in gebouwen, bedrijven en het verkeer. De provinciale energiefonds willen we daarvoor uitbreiden: het Energiefonds Utrecht gaat wat ons betreft van 20 miljoen euro nu, naar 50 miljoen in 2023. Zo stimuleren we innovaties om energie te besparen, duurzaam op te wekken of tijdelijk op te slaan. Een mooi voorbeeld zijn de elektrische deelauto's van Smart Solar Charging die zonnestroom kunnen opslaan.

Tegelijk gaan we van het aardgas af. In nieuwbouw wordt nu al geen aardgas meer aangelegd. Bij al vergunde projecten sporen we de initiatiefnemers aan om alsnog de switch naar aardgasvrij te maken. Voor aanpak van bestaande gebouwen willen we een stappenplan zodat uiterlijk in 2040 alle woningen en andere gebouwen in de provincie aardgasvrij zijn. We zijn tegen gaswinning en proefboringen naar schaliegas. Daarmee verergeren we het klimaatprobleem in plaats van dat we dichterbij een oplossing komen. Eventuele gaswinning bij Woerden gaat wat ons betreft niet door.

Ruimte voor wind en zon

Met het Rijk is afgesproken dat we in Utrecht in 2020 circa 27 windmolens hebben met een gezamenlijk vermogen van 65,5 MW. Daar is nu nog maar 34 MW van gerealiseerd. GroenLinks wil ook hier meer tempo zien. Wij willen dat de provincie de bestaande afspraak gewoon nakomt. Er zijn volgens ons nog veel geschikte locaties voor windmolens langs snelwegen en langs het Amsterdam-Rijnkanaal. In 2025 willen we honderd molens, verspreid over acht tot tien locaties.

Ook op het gebied van zonne-energie willen we meer vooruitgang zien. Ons doel

is, dat op minstens de helft van alle daarvoor geschikte daken in 2025 zonnepanelen liggen. We willen ook de ruimte voor zonnepanelen bij provinciale gebouwen en wegen benutten. Om te komen tot de beste locatiekeuze en vormgeving van zonnevelden, willen we dat de provincie onderzoek doet naar de invloed van zonnevelden op de kwaliteit van het bodemleven, planten en dieren. Daarbij moet ook worden gekeken naar kansen voor natuur-inclusieve landbouw met zonnestroomproductie op hoogte. In bestaande natuurgebieden willen we geen zonnevelden. Hier krijgt de natuur voorrang.

Provinciaal Versnellingsteam Energietransitie

De energiedoelen werken we samen met gemeenten, waterschappen, woningcorporaties en bewonersgroepen uit in regionale energiestrategieën. Die leiden tot concrete plannen voor hernieuwbare energie, energiebesparing en energieopslag. De provincie ondersteunt gemeenten hierbij en houdt de voortgang in de gaten. Om een tandje bij te schakelen willen we dat de provincie een Versnelingsteam Energietransitie opricht met voldoende menskracht, geld en kennis. Dit team kan gemeenten en woningcorporaties ondersteunen en advies geven over de aanpak om wijk voor wijk, straat voor straat, alle woningen en utiliteitsgebouwen aardgasvrij en klimaatneutraal te maken. Lokale energiecoöperaties en inwoners met goede plannen kunnen hier ook terecht voor advies en financiering voor onderzoek en de uitwerking van plannen. Het budget voor de energietransitie willen we fors verhogen.

De provincie neemt de regie

Lokaal draagvlak is in veel gemeenten een barrière voor het realiseren van windparken en zonnevelden. Dit zorgt voor terughoudendheid bij gemeenteraden. Vaak is het lastig voor gemeenten om hier een passende oplossing voor te vinden. Daarom willen we gemeenten daarbij ondersteunen. We doen dit door in te zetten op burgerparticipatie en bijeenkomsten waar de gemeente, burgers, betrokken organisaties en de provincie aanwezig zijn. Gezamenlijk kunnen we tot flexibele oplossingen komen zoals combinaties met natuur, recreatie, biologische landbouw en/of waterberging. Zo betrekken we iedereen bij de transitie naar een klimaatneutraal Utrecht. Tegelijk dagen we gemeenten en waterschappen uit om met ambitieuze plannen te komen voor zonnepanelen, windmolens en duurzame warmteprojecten, passend bij de lokale situatie. Als gemeenten onvoldoende ambitie tonen, deinzen we er niet voor terug om duurzame energieopwekking op daarvoor geschikte locaties af te dwingen.

De energietransitie voor iedereen aantrekkelijk maken

Iedereen is betrokken bij de energietransitie. Wij vinden dat iedereen er ook van

moet kunnen profiteren. Veel mensen kunnen zich de investeringen echter niet veroorloven. Ook al verdien je die op den duur terug. GroenLinks wil dat oplossen met bijvoorbeeld collectieve inkoopacties voor zonnepanelen en warmtepompen. We brengen landelijke subsidies actief onder de aandacht. Ook zorgen we dat er mogelijkheden komen om eenvoudig en met financieel voordeel over te stappen op duurzame energie, zowel voor huiseigenaren, huurders als (kleine) bedrijven. Met corporaties maken we afspraken om met voorrang woningen aan te pakken van bewoners met een laag inkomen voor wie de energielasten hoog zijn. Als de investering in hernieuwbare energie kan worden uitgesmeerd, valt deze weg tegen een lagere energierekening en is de transitie voor iedereen betaalbaar. Ook bij grootschalige energieprojecten willen we omwonenden de kans geven om door participatie mee te delen in de opbrengst.

De provincie geeft het goede voorbeeld

GroenLinks wil dat de provincie het goede voorbeeld geeft door voor zichzelf de lat hoger te leggen: volledig klimaatneutraal in 2030. Dit willen we terugzien in de bedrijfsvoering, verduurzaming van het wagenpark en een duurzaam inkoopbeleid in samenwerking met gemeenten en waterschappen. We willen het ook terugzien in het werk van de provincie. Wat ons betreft hebben alle straatlantaarns in 2023 LED-lampen en is duurzaamheid bij aanbestedingen een bepalend criterium. We vragen de provincie de ambities en behaalde resultaten actief uit te dragen naar gemeenten en bedrijven.

In het kort

- **Met gemeenten en waterschappen regionale energiestrategieën uitwerken.**
- **Meer regie: doelen stellen, adviseren, voortgang bewaken en waar nodig afdwingen.**
- **100 windmolens in 2025.**
- **Zonnepanelen op minstens de helft van alle daken in 2025.**
- **Een provinciaal Versnellingsteam en een fors hoger budget om de energietransitie aan te jagen.**
- **Uitbreiding van Energiefondsen; Het Energiefonds Utrecht verhogen van 20 miljoen euro nu naar 50 miljoen in 2023.**
- **Advies en ondersteuning om woningen aardgasvrij en klimaatneutraal te maken.**
- **Ondersteuning van lokale energiecoöperaties en inwoners met**

goede plannen.

- **Onderzoek naar de invloed van zonnevelden op bodemleven, planten en dieren (biodiversiteit).**
- **Energiebesparing en zonnepanelen bij alle provinciale gebouwen, wegen en installaties.**

CULTUUR EN LANDSCHAP WAAR IEDEREEN VAN KAN GENIETEN

6. CULTUUR EN LANDSCHAP WAAR IEDEREEN VAN KAN GENIETEN

Kunst, cultuur, landschapselementen en cultureel erfgoed verrassen en ontroeren ons. Ze bepalen de identiteit van onze provincie. Dit maakt dat je van Utrecht kunt houden. Cultuur vormt de creatieve tegenhanger van verruwing en doorgeslagen rendementsdenken. GroenLinks wil dat iedereen kan genieten van landschap, kunst, cultuur en inspirerende evenementen. We willen vooral ook jongeren hierin meenemen.

Alle jongeren maken kennis met kunst

Het is belangrijk dat kinderen en jongeren vroeg met kunst en cultuur vertrouwd kunnen worden. De provincie garandeert kunsteducatie voor het primair onderwijs. GroenLinks heeft ervoor gezorgd dat ook op scholen in het vmbo, voortgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs cultuureducatie wordt gegeven en dat er meer gemeenten deelnemen aan het Jeugdcultuurfonds. We hebben er ook voor gezorgd dat de provincie nog altijd investeert in regionale culturele evenementen en festivals, waarin met name kinderen al op jonge leeftijd kennis maken met kunst en cultuur.

Dat willen we zo houden. In de komende periode willen we extra budget voor cultuureducatie in het onderwijs, investeren in het Jeugdcultuurfonds, de Kunstbende en festivals met een cultuureducatieprogramma. Voor culturele instellingen die werken aan kunsteducatie en -participatie, zoals jeugdtheater, muziek scholen en het bibliotheeknetwerk moet ondersteuning blijven. Kunst Centraal zorgt hierbij voor de aansluiting met het primair en voortgezet onderwijs.

Een vitaal cultureel netwerk in de hele provincie

Kunst en cultuur spelen een rol in maatschappelijke vraagstukken als eenzaamheid, participatie, democratisering en inclusie. Daarom is het nodig dat je overal toegang kunt hebben tot cultuur. Ook in de wat kleinere gemeenten. GroenLinks wil dat het regionale aanbod van cultuurhuizen, bibliotheken en culturele activiteiten vitaal blijft en dat de provincie hiervoor nog meer gaat samenwerken met gemeenten. Ook willen we via de bibliotheken bijdragen aan taalontwikkeling (ook om laaggeletterdheid aan te pakken) en vergroting van digitale vaardigheden. Het netwerk van cultuurhuizen kan volgens ons beter. We willen Cultuurpacts sluiten om ervoor te zorgen dat de activiteiten van gemeenten en provincie elkaar versterken. GroenLinks wil budget vrijmaken voor kennisuitwisseling en gezamenlijke activiteiten.

Een eerlijke beloning voor kunstenaars en cultuurmakers

De beloning voor kunstenaars en cultuurmakers staat vaak niet in verhouding tot de waarde die zij hebben voor de samenleving. GroenLinks wil dat de provincie de Fair Practice Code en het Fair Pay principe invoert. De provincie investeert dan alleen nog in organisaties die zich ook aan deze code houden. We willen het cultuurbudget daarvoor verhogen. Ook medefinanciers wordt gevraagd zich aan deze code te houden. De provincie geeft zelf het goede voorbeeld door bij provinciale kunst- en cultuuroopdrachten een eerlijke beloning te betalen. Daarnaast willen we dat er een provinciale kunstprijz komt.

Waardevolle landschapselementen en monumenten

Monumenten, landschapselementen en erfgoed zijn onvervangbaar. Die willen we in stand houden. De provincie is daarvoor verantwoordelijk. GroenLinks vraagt hierbij ook aandacht voor aardkundige en archeologische waarden. Ook waardevolle landschapselementen, zoals houtwallen en natuurvriendelijke oevers, willen we beschermen en waar nodig herstellen. We ondersteunen (vrijwilligers)initiatieven die verdwenen landschapselementen terugbrengen. GroenLinks wil het Fonds Erfgoedparels voor onderhoud en restauratie van cultuurhistorische objecten verhogen. Bij subsidieverlening vanuit dit fonds willen we afspraken maken over publieke toegankelijkheid, het gebruik van duurzame materialen en de realisatie van leerwerkplekken. Onderhoud aan erfgoed vraagt vaak kennis van oude en specialistische technieken. Die kan zo worden doorgegeven aan nieuwe generaties. Tegelijk maken we jongeren hiermee meer cultuurbewust.

Erfgoed en landschap: cultuurhistorie en ontwikkeling gaan samen

Erfgoed en landschap zijn voortdurend in ontwikkeling. We wonen nu eenmaal niet in een museum. Waar het om gaat, is dat nieuwe functies zodanig worden ingepast, dat landschappelijke structuren en patronen worden versterkt. Cultuurhistorie en nieuwe ontwikkelingen gaan dan samen. De provincie is bij uitstek in staat om dat voor elkaar te krijgen.

GroenLinks wil de nieuwe Omgevingswet en bijbehorende Omgevingsvisie daarvoor gebruiken. We willen ook dat er een provinciaal bomenplan komt. Dat biedt een titel voor bescherming en onderhoud van karakteristieke bomenstructuren en -groepen. In de komende jaren wordt de energietransitie steeds meer zichtbaar in het landschap. Wij willen dat inrichting van nieuwe energielandschappen de historie zoveel mogelijk continueert: het is een integrale ontwerp-opgave waarbij we het landschap van de toekomst vormgeven. Bij provinciale wegen en andere projecten vragen we aan Utrechtse landschapsarchitecten te

helpen de belevingswaarde van de omgeving te versterken.

Toegankelijk cultureel erfgoed

GroenLinks wil de toegankelijkheid van landschap en cultureel erfgoed vergroten. Ook erfgoed zoals archieven en collecties kan voor het publiek toegankelijk worden. We willen dat de provincie daarvoor ondersteuning geeft aan initiatieven om archieven te digitaliseren, openstelling verder uit te bouwen en te professionaliseren. Ondernemerschap en participatie zijn van belang om erfgoed duurzaam in stand te houden. GroenLinks wil dat de provincie partijen verbindt, vernieuwing stimuleert en daaraan ook financieel bijdraagt. We hechten eraan dat de provincie samen met het Rijk zorgt voor educatie en communicatie rond het Nationaal Park de Utrechtse Heuvelrug, de Oude en Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Romeinse Limes. Tot slot willen we dat de provincie zich blijft inzetten om de UNESCO-status te krijgen voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Romeinse Limes.

Kunst, cultuur en duurzaamheid

Ook bij kunst en cultuur is duurzaamheid een belangrijk criterium. Als we genieten van culturele activiteiten, maar vervolgens de rommel laten slingeren, zijn we verkeerd bezig. GroenLinks wil dat de provincie afspraken maakt met kunstinstellingen en organisatoren van evenementen over Fairtrade, Fair Practice en Fair Pay. Ook over duurzaamheid willen we afspraken maken: zuinig met energie, gebruik van hernieuwbare bronnen, beperken van geluidsoverlast en zoveel mogelijk voorkomen van afval. Wat ons betreft wordt dat een subsidievoorwaarde. Evenzo willen we bij subsidie uit het Fonds Erfgoedparels dat duurzame materialen worden gebruikt bij restauratie en onderhoud van monumenten. We willen dat iedereen kan genieten van wat Utrecht te bieden heeft. Ook toeristen zijn welkom. Wij kiezen voor 'fair tourism' waarin investeringen ten goede komen aan de belangen van de Utrechters en draagvlak voor cultuur. We willen waar dat nodig is de groei beperken zodat de druk op natuur en landschap behapbaar blijft. We leggen de focus bij gezond toerisme. We willen uitbreiding en meer onderhoud van de infrastructuur voor recreatief varen, wandelen en fietsen. Voor grote publiekstrekkingen moet eerst een Toeristische Effectrapportage worden gemaakt, waarbij positieve en negatieve effecten worden afgewogen.

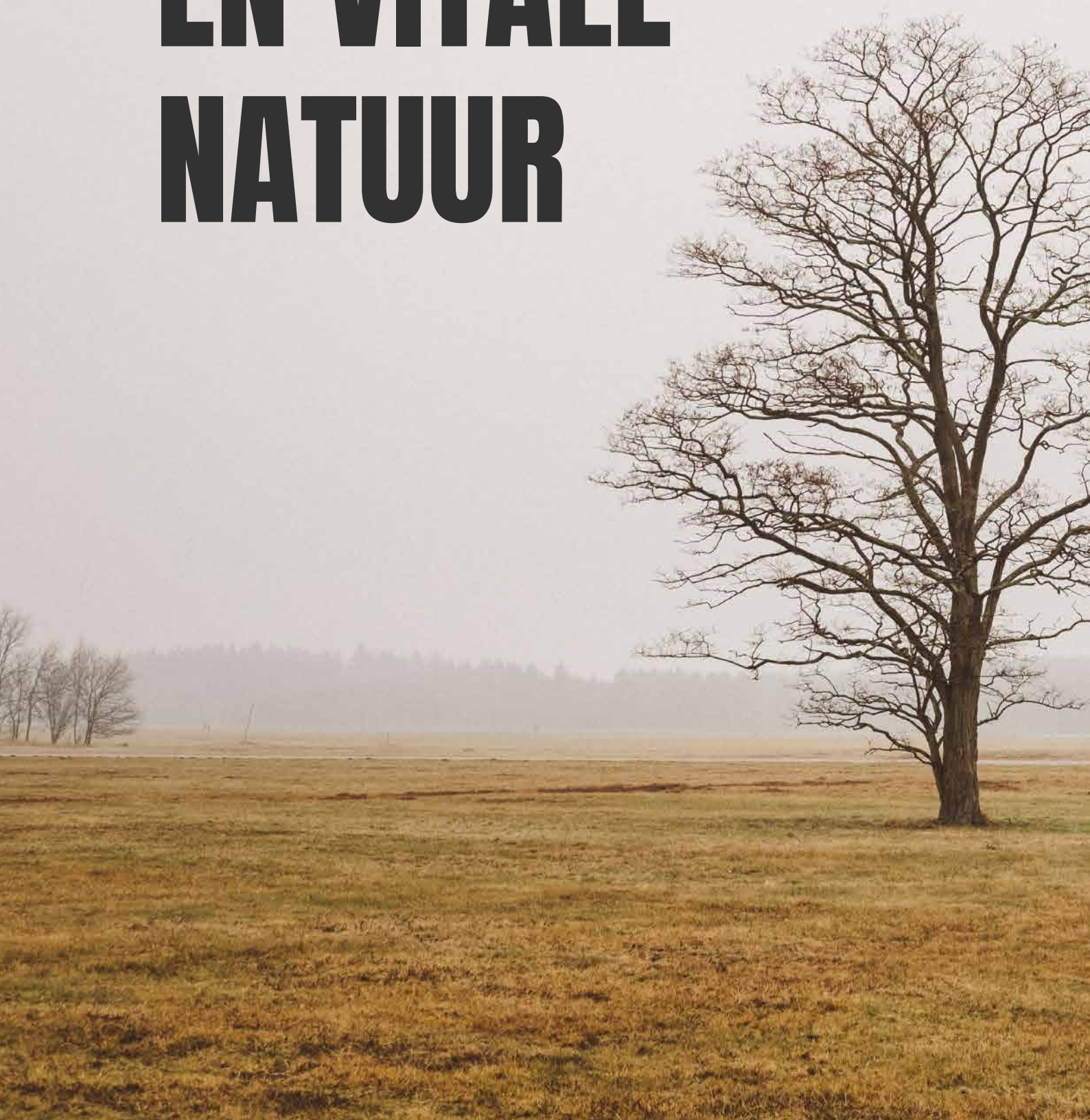
In het kort

- **Alle jongeren krijgen cultuureducatie. Investeren in Jeugdcul-**

tuurfonds, Kunstbende en festivals met cultuureducatie.

- **Een sterk netwerk van cultuurhuizen, bibliotheken en culturele activiteiten in met name de kleinere gemeenten. Investeren in kennisuitwisseling en gezamenlijke activiteiten waaronder aanpak laaggeletterdheid. We sluiten een Cultuurpact.**
- **Eerlijke beloning voor kunst en cultuur en een provinciale kunstprijz.**
- **Meer oog voor duurzaamheid bij festivals en evenementen: fairtrade, fairpractice en fair pay.**
- **Duurzame instandhouding en toegankelijkheid van monumenten, landschap en erfgoed. Ook erfgoed zoals archieven en collecties worden (eventueel digitaal) publiek toegankelijk.**
- **Onderhoud en restauratie van cultuurhistorische objecten verbeteren. Het Fonds Erfgoedparels gaat omhoog. Leerwerkplekken, duurzaamheid en toegankelijkheid worden subsidiecriteria.**
- **Verdwenen landschapselementen terugbrengen. Nieuwe ontwikkelingen, zoals energielandschappen, moeten landschappelijke kwaliteit versterken. Kunst bij ruimtelijke projecten.**
- **Karakteristieke boomstructuren beschermen. Er komt een provinciaal bomenplan.**
- **Uitbreiding en meer onderhoud van recreatieve wandel- en fietsroutes.**

EEN MOOIE EN VITALE NATUUR

Natuur

7. EEN MOOIE EN VITALE NATUUR

Utrecht heeft een grote diversiteit aan natuur en landschappen. Dat is van levensbelang. De natuur staat echter onder druk door verstedelijking, versnippering en vervuiling. Als we willen dat generaties na ons ook van de natuur kunnen genieten, zijn er nu maatregelen nodig. GroenLinks zet in op uitbreiding en versterking van gebieden en bescherming van biodiversiteit.

Verbonden natuur

Natuur heeft pas natuurwaarde als het van een zekere omvang is en als losse gebieden met elkaar zijn verbonden. Daar is iedereen het over eens. Daarom is al in 2011 in het Akkoord van Utrecht afgesproken dat er in totaal 4500 hectare natuur wordt ontwikkeld. Dat zou in 2027 klaar moeten zijn. Tot nu toe is er nog maar 800 hectare van gerealiseerd. Vooral van de natuur die op vrijwillige basis door natuur- en landbouworganisaties in de zogenoemde 'groene contour' zou komen, komt te weinig terecht. Als we op deze voet doorgaan, halen we de doelstelling nooit. GroenLinks wil het tempo opschroeven. We willen dat de provincie met beheerders van natuurgebieden kijkt welke extra maatregelen nodig zijn. Als het niet binnen de gemaakte afspraken lukt, dan willen we het akkoord openbreken. Verder willen we dat wanneer bos of natuur wordt aangetast, en dus moet worden gecompenseerd, dit alleen in de groene contour mag plaatsvinden als die contour met eenzelfde oppervlakte wordt uitgebreid.

Stadsnatuur

Ook de natuur in steden en dorpen is belangrijk. Er zijn veel meer vogels en vlinders te zien als er een natuurnetwerk is. Iedereen geniet daarvan. Als zo'n netwerk goed wordt aangelegd, kunnen dieren, bloemen en planten zich veel beter verspreiden. We willen dat de provincie met gemeenten in gesprek gaat over natuurnetwerken binnen steden en dorpen. In steden en dorpen gaan we monitoren wat de toestand is van planten en dieren, om eventueel samen met gemeenten maatregelen te nemen. Voor veel kinderen is de natuur ver weg. Samen met gemeenten en maatschappelijke organisaties zetten we daarom in op de ontwikkeling van speelnatuur en groene schoolpleinen. Eigenaren van braakliggende grond, bijvoorbeeld op bedrijventerreinen, willen we stimuleren om tijdelijke natuur te ontwikkelen. Ook rondom steden en dorpen zijn groene landschappen en natuur mogelijk. We denken bijvoorbeeld aan voedselbossen en aan ringparken waarin natuur, stadslandbouw, energielandschappen en

recreatie samengaan.

Natuur helpt bovendien tegen overlast door hevige regen of een hittegolf. Wij willen met gemeenten en waterschappen de maatregelen voor klimaatadaptatie in beeld brengen.

Bloemrijke bermen en bomen langs wegen

Langs (spoor)wegen, fietspaden en dijken is ruimte voor bloemrijke bermen. Door de juiste soorten in de zaaïen en bij het maaien rekening te houden met de bloeiperiode ontstaat hier een walhalla voor bijen, vlinders en andere insecten. Die kunnen zich daardoor over grote afstanden verplaatsen. GroenLinks wil dat die bermen worden gerealiseerd. Het kost weinig en iedereen geniet ervan. Bovendien zijn vooral bijen cruciaal voor onze voedselketen. GroenLinks wil dat de provincie een digitale bijenkaart maakt met bloemrijke bermen. Witte plekken komen dan in beeld zodat deze kunnen worden opgevuld in samenspraak met Prorail, agrariërs, waterschappen, gemeenten en andere grondbezitters. Bewoners en bedrijven worden van harte uitgenodigd om hieraan bij te dragen. Soms worden bomen langs provinciale wegen voor de verkeersveiligheid gekapt. GroenLinks wil dat voorkomen. Bomenrijen zijn karakteristiek voor het landschap en van grote waarde voor flora, fauna, schone lucht en klimaat. Als de verkeersveiligheid in het geding is, zijn andere oplossingen mogelijk. Bomen, mits slim benut, kunnen de verkeersveiligheid immers ook vergroten. GroenLinks versterkt ook de natuur door lichthinder te verminderen in en om natuurgebieden, bijvoorbeeld door aanpassingen aan verlichting langs provinciale paden en wegen.

Natuurbescherming

We willen van de natuur genieten, maar de natuur verdient ook bescherming. Er zijn plekken waar dieren en planten met rust moeten worden gelaten. Bedreigde diersoorten verdienen extra bescherming. In Utrecht gaat het om ruim 500 soorten waarvan 41 iconsoorten. We willen het leefgebied voor deze soorten verbeteren.

Ook voor evenementen gelden restricties. Wij willen dat een evenement alleen kan plaatsvinden wanneer de natuur er geen schade van ondervindt. Daarom willen we dat er altijd een natuurtoets wordt uitgevoerd voor een vergunning kan worden gegeven. Achteraf moet worden gecontroleerd of er sprake is geweest van schade en/of verstoring. Ook bij ruimtelijke ingrepen is zo'n natuurtoets verplicht. We willen dat de provincie samen met gemeenten en waterschappen erop toeziet dat die natuurtoets inderdaad plaatsvindt.

We willen de natuur ook beter beschermen tegen overtreding van de milieuregels. Regelmatig wordt illegaal afval gedumpt: van huisvuil tot (drugs-)chemicaliën. Er zijn ook bedrijven die over de grenzen van de wet trachten te gaan.

GroenLinks wil vervuiling in natuurgebieden absoluut tegengaan. We willen daarom dat milieuregels in natuurgebieden strenger worden gehandhaafd.

Zorg voor dieren

In het wild levende dieren moeten zoveel mogelijk hun gang kunnen gaan. GroenLinks wil hun leefgebied daarom vergroten met ecoducten, faunapassages, verkeersmaatregelen, waarschuwingssystemen en inrichtingsmaatregelen. We willen dat de provincie de regie neemt bij de ontwikkeling hiervan en bij het monitoren van de effecten. De ecoducten waarover eerder in Provinciale Staten afspraken zijn gemaakt, zoals die over de N226, worden in de komende periode gerealiseerd.

Weidevogels, de grutto in het bijzonder, verdienen alle mogelijke bescherming. Daarom zetten we stevig in op het Utrechts Actieplan Weidevogels en stellen we meer middelen beschikbaar die flexibel en snel ingezet kunnen worden in samenwerking met agrariërs.

We willen de jacht beperken. Als dieren schade toebrengen aan de landbouw mag dat geen reden zijn om ze af te schieten. GroenLinks wil dat de provincie eventuele schade in redelijkheid vergoed. Ook voor overlast door ganzen willen we een duurzame oplossing zoeken. Als preventieve maatregelen geen oplossing bieden of als dierziekten de kop opsteken, kan het doden van dieren worden toegestaan. Voor GroenLinks is dit het sluitstuk van goed faunabeheer en niet het startpunt voor de bestrijding van overlast. Daarbij laten we de eventuele jacht over aan professionele jagers. Plezierjacht willen we verbieden.

Om de zorg voor dieren te verbeteren, zorgen we dat het netwerk van dierenambulances wordt uitgebreid zodat het de hele provincie dekt.

Natuur- en milieueducatie

Als je meer weet van de natuur, heb je er ook meer waardering voor. Daarom is natuur- en milieueducatie zo belangrijk. Mensen willen we aanmoedigen om de natuur in en buiten de stad op te zoeken en erover te leren. Kinderen en volwassenen. GroenLinks wil dat de provincie hier meer in investeert.

In het kort

- **In 2027 heeft Utrecht 4.500 hectare extra natuur (exclusief de uitbreiding van natuur in verband met de herindeling en provinciegrenswijziging in de gemeente Vijfheerenlanden).**
- **In steden en dorpen komen natuurnetwerken waardoor dieren,**

bloemen en planten zich ook in de bebouwde kom verspreiden.

- **Meer ruimte voor natuur in de stad. Daardoor wordt overlast door hittestress en zware regenval verkleind.**
- **In de meest kwetsbare natuurgebieden worden mensen niet overal toegelaten.**
- **Ruimtelijke ingrepen of evenementen mogen geen schade aan de natuur toebrengen. De provincie ziet erop toe dat de verplichte natuurtoets inderdaad plaatsvindt.**
- **Overlast door dieren wordt beperkt door preventieve maatregelen. Jacht is alleen bij uitzondering toestaan. Hobbyjacht wordt verboden.**
- **De dierenambulance rijdt in de hele provincie.**
- **Er komen bloemrijke bermen en bomen langs alle provinciale wegen en fietspaden.**
- **Voor iedereen is er natuur- en milieueducatie: kinderen en volwassenen.**

DUURZAME LANDBOUW, GEZOND VOEDSEL EN EEN EERLIJKE PRIJS

8. DUURZAME LANDBOUW, GEZOND VOEDSEL EN EEN EERLIJKE PRIJS

Het grondgebied van de provincie Utrecht bestaat voor meer dan de helft uit landbouwgrond. Deze landbouw is in transitie. Agrariërs zijn niet meer alleen voedselproducenten, maar worden steeds meer gezien als beheerders van het land. Zij combineren voedselproductie met andere functies. GroenLinks kiest voor duurzame landbouw: in ecologisch, economisch en sociaal opzicht. Dieren hebben een goed leven en boeren krijgen een eerlijke prijs voor gezonde producten.

De landbouw verduurzamen

In duurzame landbouw vormen natuur- en landschapswaarden en een gezonde bodem de vanzelfsprekende uitgangspunten voor agrarische bedrijfsvoering. Die waarden worden versterkt door landschappelijke variatie, bloemrijk grasland, ruimte voor weidevogels, natuurvriendelijke oevers, houtwallen en geriefbosjes. GroenLinks wil deze vorm van landbouw bevorderen. Ons perspectief is dat de landbouw in 2040 volledig circulair, natuurinclusief en energie- en klimaatneutraal is. Agrariërs met innovatieve ideeën op dit gebied willen we ondersteunen. Wanneer zij daarbij tegen regelgeving aanlopen, willen we dat de provincie hen experimenteerruimte biedt. Bij het Rijk willen we proeven bepleiten met emissiearme bemesting. Het gebruik van bestrijdingsmiddelen willen we terugdringen. We willen zorgen voor zachte overgangen tussen landbouw en natuur en tussen land en water. Die kunnen biodiversiteit vergroten. Ook willen we dat agrariërs hun gronden zoveel mogelijk, maar minimaal 10 procent, natuurlijk en dus extensief beheren. Natuur en agrarische bedrijfsvoering kunnen elkaar dan versterken.

De veehouderij extensiveren

Dieren in de veehouderij moeten zich zo natuurlijk mogelijk kunnen gedragen. Dat betekent dat zij voldoende licht, verse lucht en ruimte krijgen. Beter dierenwelzijn is alleen haalbaar als er tegelijk minder dieren worden gehouden. Dit is ook in lijn met de eiwittransitie, waarin we minder dierlijke en juist meer plantaardige producten gaan eten.

GroenLinks wil dat de provincie grondgebonden veehouderij met behoud van weidegang bevordert, waarbij er een directe relatie is tussen het aantal dieren en de gronden in de nabijheid die voedsel voor die dieren leveren. Op deze manier wordt de voer-mestkringloop gesloten, weidegang behouden en transport van voedsel en mest over grote afstanden voorkomen.

De ontwikkeling dat kleinschalige agrarische familiebedrijven worden verkocht aan grote ondernemers die zich richten op goedkoop vlees voor de export, willen we terugdringen. We willen dat de provincie (in samenspraak met het Rijk) grond- en fosfaatrechten aankoopt van boeren die willen stoppen. Een agrariër kan wat ons betreft uitbreiden als hij daarmee bijdraagt aan dierenwelzijn, milieu en landschap. Er is geen ruimte voor megastallen.

We willen dat veehouderijen steeds hoger scoren in het sterrenstelsel van de Dierenbescherming. Om ook de veiligheid van dieren te garanderen, willen we maatregelen om stalbranden en verstikking te voorkomen.

Een eerlijke prijs voor groene en gezonde keuzes

Zolang de consument wordt gelokt met kiloknallers, verandert er weinig. Agrariërs die duurzaam willen boeren moeten dat immers wel kunnen betalen. Het is essentieel dat de consument een bewuste keuze maakt en dat agrariërs een eerlijke prijs kunnen krijgen. We willen dat de provincie daar bij het Rijk en de EU voor pleit.

Om op korte termijn iets te doen, wil GroenLinks de lokale voedsel economie stimuleren. Hierdoor wordt de consument meer betrokken bij de voedselproductie. Agrariërs verkopen direct aan afnemers in de regio, ketens worden verkort, transport beperkt, de consument weet wat hij koopt en de agrariër ontvangt een eerlijke prijs. De verkoop van streekproducten is nu nog beperkt. We willen het uitbreiden. Daarvoor willen we een provinciale voedselagenda opstellen en uitvoeren met als doel groene en gezonde keuzes voor de consument makkelijker te maken. Zo'n voedselagenda kan de basis leggen onder een circulaire landbouweconomie, een beter bestaan voor agrariërs en een duurzaam voedselstelsel.

Bodemdaling tegengaan

De provincie Utrecht bestaat voor 25 procent uit veenbodem. In grote delen hiervan is bodemdaling een probleem. Ook komen tijden van droogte steeds vaker voor. De voornaamste oorzaak is het lage waterpeil dat nodig is voor de landbouw. De bodemdaling veroorzaakt CO₂-uitstoot door veenoxidatie, milieuschade en schade aan infrastructuur en gebouwen. GroenLinks wil dat de bodemdaling uiterlijk in 2050 is gestopt. Daarvoor willen we dat de functies in een gebied zoveel mogelijk het waterpeil volgen en niet andersom. Een hoger waterpeil is ook goed voor de biodiversiteit. Hiervoor is een gebiedsgerichte aanpak nodig. Een oplossing is bijvoorbeeld onderwaterdrainage. Daarmee wordt bodemdaling geremd. Ook nattere vormen van landbouw zoals de teelt van cranberries of lisdodden is een mogelijkheid. In het veenweidegebied pleiten we voor een natuurlijker waterbeheer. We willen ook kijken naar andere functies of multifunctioneel gebruik, bijvoorbeeld zoetwateropslag, energieopwekking en

natuurontwikkeling.

Oplossingen voor vrijkomende agrarische bebouwing

In de komende jaren komt er in Utrecht naar verwachting 700.000 vierkante meter aan agrarische bebouwing vrij, vooral stallen. De helft daarvan is lastig te herbestemmen. GroenLinks wil leegstand beperken en wil dat de provincie agrariërs helpt met plannen voor transformatie. We willen dat de provincie hiervoor extra investeert in het bestaande VAB-loket. Agrariërs kunnen hier terecht voor advies en financiële ondersteuning. Als transformatie geen optie is, resteert sloop. Voor de bouw van een nieuwe stal willen we een regeling waarin eerst een leegstaande stal op een andere locatie verdwijnt: een stal-voor-stalregeling. Daarnaast willen we dat de provincie de bouw van circulaire stallen stimuleert, zodat verwijdering van een stal aan het einde van de levensduur gemakkelijker is.

In het kort

- **In 2040 is de landbouw circulair, natuurinclusief en energie- en klimaatneutraal.**
- **Veehouderijen scoren steeds hoger in het sterrenstelsel van de Dierenbescherming. Dieren krijgen voldoende licht, verse lucht en ruimte en kunnen de wei in als ze willen.**
- **Geen chemische bestrijdingsmiddelen meer, maar natuurlijke plaag- en onkruidbestrijding en combinatieteelt.**
- **Natuur en agrarische bedrijfsvoering versterken elkaar. Onder andere door extensief beheer, zachte overgangen tussen landbouw en natuur en door bloemrijke bermen.**
- **We willen dat de provincie grond- en fosfaatrechten aankoopt van boeren die willen stoppen.**
- **Maatregelen om stalbranden en verstikking te voorkomen.**
- **Bodemdaling is uiterlijk in 2050 gestopt. Het waterpeil gaat omhoog.**
- **Het wordt voor consumenten makkelijker om te kiezen voor groen en gezond voedsel. Agrariërs ontvangen een eerlijke prijs. Een provinciale voedselagenda legt daarvoor de basis.**
- **Vrijkomende agrarische bebouwing wordt getransformeerd of gesloopt. De provincie investeert extra in het bestaande**

VAB-loket waar agrariërs gemakkelijk terecht kunnen voor advies en hulp.

- **Een nieuwe stal wordt alleen gebouwd als eerst een oude verdwijnt.**
- **De provincie stimuleert de bouw van circulaire stallen, zodat de verwijdering aan het einde van de levensduur gemakkelijker is.**

**IEDEREEN
DOET MEE**

9. IEDEREEN DOET MEE

GroenLinks staat voor een modern, open en toegankelijk provinciaal bestuur, dat verantwoord omgaat met geld en informatie. Meer dan voorheen willen we investeren in gezond, groen en gelukkig. Iedereen hoort erbij, moet zichzelf kunnen zijn en kunnen meedoen: diversiteit is een gegeven, inclusie een keuze.

Wanneer Leerdam, Zederik en Vianen op 1 januari 2019 fuseren, valt de nieuw gevormde gemeente Vijfheerenlanden in de provincie Utrecht. De grens schuift op want Zederik en Leerdam lagen voorheen in Zuid-Holland. Hartelijk welkom aan alle nieuwe inwoners van de provincie Utrecht!

Kostenbewust en meetbaar

GroenLinks is kostenbewust. Soberheid is gepast omdat het gaat om geld van ons allemaal. We zijn daarom duidelijk in waar we het geld aan besteden en we leggen verantwoording af over de resultaten van investeringen. Op de belangrijke dossiers zorgen we voor meetbare indicatoren die de voortgang helder maken en handvatten bieden voor maatregelen als dat nodig is. Voorbeelden zijn het Energiedossier en het dossier Fiets waarvoor dankzij GroenLinks heldere en meetbare doelen zijn geformuleerd. Op deze manier houden we de vinger aan de pols. Statenleden kunnen controle uitoefenen en Gedeputeerde Staten scherp bevragen over de effectiviteit van beleid.

Participatie en samenwerking

Iedereen wil invloed kunnen uitoefenen en niemand accepteert het als de provincie over zijn hoofd belangrijke beslissingen neemt. GroenLinks is een warm pleitbezorger van actieve participatie en co-creatie. We zijn blij met initiatieven van burgers en bedrijven. De provincie moet openstaan voor partijen die aangeven een publiek belang zelf te willen verzorgen. Een voorbeeld is de Omgevingsvisie waarbij we inwoners nadrukkelijk uitnodigen te participeren in beslissingen over het gebruik van de ruimte.

GroenLinks wil dat alle nieuwe beleidsvoorstellen standaard worden gecheckt op participatie, net zoals dat nu al gebeurt op het aspect duurzaamheid. We willen ook dat de provincie duidelijke spelregels bepaalt. Het moet volstrekt helder zijn, waar de verantwoordelijkheid ligt, welke kaders de provincie stelt en hoe de

provincie het collectieve belang uiteindelijk borgt. Alleen als dat helder is, kan participatie effectief zijn. Regionale en lokale media krijgen steun om hun belangrijke democratische taak in onafhankelijkheid te kunnen blijven vervullen.

Meedoen mogelijk maken

Laaggeletterdheid is een probleem, ook in de provincie Utrecht. Een provinciale aanpak van laaggeletterdheid maakt meedoen voor deze mensen beter mogelijk. We willen dat de provincie regionale samenwerking tussen werkgevers, aanbieders van educatie basisvaardigheden en overheden bevordert. Dat kan leiden tot verhoging van participatie en inclusie.

Ook eenzaamheid is een groot maatschappelijk probleem van deze tijd. We willen dat de provincie dat erkent en zich inzet voor aanpak hiervan.

Samenwerking

De provincie werkt op verschillende manieren samen met belangengroepen, maatschappelijke organisaties, gemeenten, omgevingsdiensten, buurprovincies en waterschappen. De provincie staat daarvoor open, omdat het de kwaliteit van de beleidsuitvoering ten goede kan komen. We willen ook kijken naar kansen over de grens, bijvoorbeeld door deelname aan handelsmissies en internationale samenwerking. Binnen de EU kunnen we samenwerken met andere regio's, voorstellen doen voor Europese fondsen en invloed uitoefenen op relevante regelgeving.

Heldere principes rond informatietechnologie

Wat weet de provincie allemaal van haar inwoners? Big data bieden ongeken- de mogelijkheden voor het openbaar bestuur. De informatietechnologie roept ook nieuwe ethische, bestuurlijke en juridische vragen op. We profiteren van verbeteringen in beleidsvorming, monitoring en toezicht. Maar hoe zit het met privacy? Het uitgangspunt van GroenLinks is dat zo min mogelijk gegevens worden opgeslagen en dat deze waar mogelijk geanonimiseerd worden. We willen dat er een helder onderscheid wordt gemaakt tussen wat privaat kan en wat publiek moet.

Omdat de informatietechnologie nog zo sterk in beweging is, willen we ook experimenteren en leren. We willen dat de provincie daarvoor een aantal richtinggevend- e principes vaststelt. Zo'n principe is bijvoorbeeld dat informatie moet bijdragen aan versterking van democratie en betrokkenheid van inwoners. Infor- matie moet ook bijdragen aan de kwaliteit van publieke waarden die we koeste- ren.

Open data wordt de norm. Inwoners kunnen dan zien wat de provincie doet en ook zelf innovatieve oplossingen aandragen. Binnen dergelijke principes willen

we van de provincie een experimenteertuin maken om te kijken welke nieuwe mogelijkheden informatietechnologie biedt.

Een goede werkgever

De provincie geeft in haar eigen bedrijfsvoering het goede voorbeeld op het gebied van circulariteit en inclusie. We kiezen voor fairtrade inkoop, duurzame mobiliteit, hernieuwbare energie en afvalrecycling. We willen dat de provincie deze eisen ook oplegt aan contractpartners en organisaties die provinciale subsidie ontvangen. Op provinciale bijeenkomsten of bijeenkomsten die de provincie (mede) organiseert wordt vegetarisch de standaard. Iemand die niet vegetarisch wil eten, moet dat vooraf aangeven. Discriminatie moet worden uitgebannen, welke vorm van discriminatie dan ook. Drempels moeten soms letterlijk en meestal figuurlijk worden geslecht. Als Regenboogprovincie zet Utrecht zich in om de veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van LHBTI'ers te bevorderen. We willen gemeenten stimuleren hetzelfde te doen. We willen dat medewerkers van de provincie goed, gezond, veilig en met plezier hun werk kunnen doen en dat de provincie hier ook op let bij aanbestedingen en contracten.

In het kort

- **Alle bestedingen worden transparant en meetbaar. Daarmee dus ook controleerbaar.**
- **Inwoners worden betrokken bij elk nieuw beleidsvoorstel. De provincie stelt duidelijke spelregels op voor participatie.**
- **Wel big data, geen Big Brother. De provincie is helder in wat privaat mag en publiek moet zijn.**
- **De provincie koopt circulair en fair in. Ook via aanbestedingen.**
- **Voor eten bij provinciale bijeenkomsten geldt: vegetarisch, tenzij.**
- **We laten merken dat Utrecht Regenboogprovincie is. De veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van LHBTI'ers wordt gemonitord en verbeterd. Opstaan tegen discriminatie. Op 17 mei (IDAHOT) en 11 oktober (Coming Out Dag) wappert de Regenboogvlag op het provinciehuis.**
- **Stimuleren dat gemeenten in Utrecht Regenbooggemeente worden.**
- **Zorgen dat het personeelsbestand en het bestuur van de provincie divers van samenstelling zijn.**

- **Discriminatie en uitsluiting, op welke grond dan ook, uitbannen.**
De provincie legt dat ook op aan contract- en subsidiepartners.